

Gál Andrea: Lövétei Lázár László új kötete a Zöld címet viseli. Kissé áthallásos ez a névadás a 21. század elején, amikor a természet- és egyébvédő mozgalmak kisajátították a zöldet. A kötet azonban érdekesen váltja be a cím ígérését: természetesen úgy, hogy le is bontja az ökológikus vonalat. Tizenkét eclogát tartalmaz, amelyek mind a természetközelség jegyét hordozzák magukon. És az antik műfaji hagyományát is...

Papp Attila Zsolt: Lövétei kötete az egyik legizgalmasabb kísérlet a mai magyar költészetben. Egy olyan költői műfajt próbál meg – sikeresen – „átemelni” a kortárs irodalmi közbeszédbe, amelynek a virágzása (ha lehet ezt mondani) valamikor a felvilágosodás, a rokokó tájkán véget ért. (Ezt meg is idézi a költő, a Csokonai- és Virág Benedek-mottókkal.) Az azóta eltelt időben volt még egy nagyon markáns kísérlet az ecloga aktualizálására: természetesen Radnóti-ról beszéltek. Amit azonban Lövétei valósít meg, különbözik ezektől – kissé közhelyesen szólva, megőrizve újítja meg a műfajt.

GA: Rakoncátlan ez a Lövétei. Miközben megidézi a hagyományt, olyan hétköznapi beszéddel elegyíti az ünnepélyes megszólalásokat, amelyek visszadobják a hexameterektől elbódult olvasót a jelenbe. Nekem nem a reneszánsz vagy a rokokó jutott eszembe a versek olvasásakor, hanem Radnóti mellett Babits meg Weöres Sándor, akik szintén megtették a magukét a műfaj aktualizálásában. Egyébként fájlaltam, hogy a szerelem és erotika témáját ritkán (egyetlen eclogában) érintette Lövétei. Talán azért is nagyon hangsúlyos a Radnóti-hatás, mert éppoly tartózkodó hangnemben szólal meg a Zöld.

PAZS: Mindez összefügg Lövétei lírai alkatával, azzal a költői hanggal, amin eddig is megszólalt, főként a Két szék között című kötetben és azóta; s ebben az értelemben a Lövétei-féle ecloga legalább annyira „aranyjánosi”, mint amennyire „vergiliusi”. Ez egy jól kitalált, azt is lehetne mondani, összefüggő történet, amelyből kirajzolódik egy kissé rezignált, ugyanakkor idealista poétai karakter. Ez a költő már nem áltaja magát azzal, hogy ő maga „része a természetnek”, viszont nagyon is azzá akar válni. És – mint azt maga a szerző is elmondja egy Krónikának adott interjújában (<http://www.kronika.ro/index.php?action=open&res=58712>) –, fenemód rabjává vált „korunk trendi ideológiájának”, a zöldmozgalomnak. És itt jön az a fricska, amire utaltál is finoman az elején...

GA: Igen, arra gondoltam, hogy az Első eclogában a Greenpeace-szel kötekedik a Pásztor. És másutt is előfordulnak ilyen-olyan fricskák a jelenkori trendek ellen. Egyik eclogában például a Költő beszélgetőpartnere a Laptop, „aki” a technológiai meghatározottság ellen lázad. Aztán szerencsére lemerül. Lövétei eclogáiban a Költő visszatérő beszélgetőpartnere a Pásztor, mint azt a műfaji konvenciók is diktálnák, de hogy emellett a Halással, a Vadórral, a Laptoptal és még a lövétei világháborús Obeliszkkal is beszélget, az frissít egyet a kötet hangnemen.

PAZS: A dolog azért ironikus – és így válik nagyon is aktuálissá –, mert adott ez a Költő, aki saját bevallása szerint is könyvmoly, és természetvédő elvekre próbálja tanítani a Pásztort, akinél jobban senki sem ismerheti a természetet; s ez meglehetősen rímél arra, ahogyan ma a zöldideológia egyes vadhajtásai megnyilvánulnak (Lövétei maga többször is utalt – interjúkban, könyvbemutatókon – az EU által szabályozott „görbe uborka” paradoxonára). Miközben a Pásztor, valóban, csipkelődő hangnemben bírálja a Greenpeace-t, és annak örül, hogy vége a halászati tilalomnak. És olyanokat mond – talán kedvenc sorom a kötetből –, hogy „úgy megutáltam az emberiséget, mint a puliszkát...” Azáltal viszont, hogy bejön a képbe a „grínpisz”, a laptop, az sms, az e-mail, el is érkezünk a Zöld talán legfontosabb aspektusához: a nyelvhasználat módjához.

GA: Azt figyeltem meg, hogy a kötet nyelvezetét nagymértékben befolyásolják a mottók, amelyeknek ünnepélyességéhez a Költő és beszélgetőpartnerei szövegének egy része igazodik. Tehát: ezektől a nem egyszer fennkölt soroktól a káromkodásig és az anglicizmusokig („kecskeszagú lájfi”) tart a Zöld nyelvhasználat. A kortárs irodalomban ez már bejáratott megoldás. Itt mégis frappánsan hat, aminek az okát én a Pásztor gondosan megépített alakjában láttam: megkülönböztetett pozícióból beszél, mintegy a kortárs világunk fölött lebeg, az évezredek, letisztult bölcsesség hangján, ugyanakkor józanul tájékozott az aktuális dolgokban. Számomra idealizált figura, akit éppen ez a kevert nyelvhasználat teremt meg. Nem sok kortárs alkotásban láttam a regiszterek kavargásának ilyen funkcionális alkalmazását.

PAZS: Éppen erről van szó. Nem tudom, te hogy vagy vele, számomra nem volt egyértelmű Lövétei László könyvének megjelenéséig, hogy az ecloga mint formai és tartalmi szempontból viszonylag behatárolható keret és a mai (nagyon mai!) magyar nyelv találkozásából ilyen költészet születhet. Hogy ennyi mindent elbír a hexameter. Ilyeneket például: „Most ugye viccelsz? Írok-e még... – hát persze hogy írok: / e-mailt és sms-t. Sőt: rászoktattak a blogra: / harsányabb leszek én minden puccos megasztárnál...” Nyilván, megvannak ennek a nyelv- és formahasználatnak az előképei a (kortárs) magyar lírában, de talán nem tévedek, ha azt mondom: nem mindenhol funkcionális. Itt viszont tétje van: teljesen szervesen épül be a lírai beszédbe, nem „robbantja” szét az antik formát, csak maximálisan kitölti. Ha lehet manapság eclogát írni, akkor így lehet.

GA: Amikor a beszélgetés elején azt mondtad, az egyik legizgalmasabb kortárs költői kísérlet a magyar irodalomban, igazat adtam neked. Engem is elragadott a könyv. Azon gondolkodtam, mi ennek a titka? Talán az időmértékes verselés? Amikor Varró Dani a szintérré robbant, akkor is nagyon számított, hogy mindenféle verzlábaknak nagy mestere. Vajon az időmérték, amelyre érvényes a Zöld Első eclogájában található sor: „jól kitalálták pár ezer éve a mítoszi zöldben”, ennyire befolyásolna bennünket, késői olvasókat is? Ugyanakkor van erre is egy fintor a könyvben: „s lassan a hexameterből is csak ronda rutin lesz...”

PAZS: Igen, a folyamatos önreflexió végigkíséri a kötet verseit. De hát önmagában az is reflexív gesztus, hogy – amint említetted – mindegyik vers előtt egy-egy mottó található, az eclogaköltészet mestereitől. Sőt, az utolsó ecloga csupa vendégszövegből épül fel. Mégis, más ez, mint a jól ismert posztmodern úzus. Éppen a hagyomány használatának szervezősége, a „láthatatlansága” különbözteti meg: annak ellenére, hogy egy kulturális értelemben erősen kódolt műfajhoz nyúl – amiből egyfajta „műveltségköltészet” is születhetne –, egy percig sem érezzük művinek, idézőszerűnek; sőt nagyon is – mondhatni vaskosan – valóságsgazú és földközeli.

GA: Jó, hogy említetted a vaskosságot. Lestyán Csaba illusztrációhoz mit szólsz? Szerintem igen-igen találunk a szöveghez, ugyanaz a súlyosság-könnyedség váltakozik bennük. A figurák pedig jó értelemben vaskosak. Elkerülik az elvontság csapdáját.

PAZS: Igazad van, a grafikai anyag megerősíti a költői beszédmódot – ami megint csak nem annyira magától értetődő, a kötetillusztrálási szokásokat figyelembe véve. Magyarán: nem azért vannak ott az illusztrációk, hogy a vékonyka kötetet „súlyosabbá”, hosszabbá tegyék; bár kétségtelen, a verseknek eleve nem lenne szükségük a képek „mankójára”. De jobb ez így.

GA: Eddig arról beszélünk, hogy egy, a kortárs irodalomban tájékozott olvasó számára Lövétei kötete frissnek hat, a bejáratott

posztmodernista eljárások pedig jólesően funkcionálisak. Befejezésül egy másik szempontot ajánlanék: vajon azok számára, akik a felhasznált nyelvi és kulturális regiszterek közül inkább az aktuális rétegeket fogják fel, megmutatkozik-e a kötet veretessége? El szeretném kerülni a közhelyesség csapdáját, mégis Radnóti sorát kell idéznem: „Mondd, van-e ott haza még, ahol értik e hexametert is?” – hatással lehet-e a Zöld a kiterjedtebb közönségre is? Továbbgondolva: ha a közelmúltban nemegyszer öncélúnak látszó posztmodern poétikai eljárások értelmet kezdenek nyerni, van-e esélye a költészetnek kialakítani magának egy igazi, széles körű olvasóközönséget? Khmm... hazát?

PAZS: Kérdésre kérdés: vajon Umberto Eco bonyolult kultúrfilozófiai konstrukciója mennyiben tudja észrevétni magát A rózsza nevét lapozgató átlagolvasó számára? Vagy sokkalta közelebbi példával: Szálinger Balázs Zalai passióját lehet-e élvezni úgy is, hogy az emberek közben nem a vígeposz műfaji konvencióin jár az esze? Szerintem lehet, de ha még a „mögöttes” dimenziót is érzékeli az ember, annál nagyobb az olvasói elégtétel. És még valami: ma már elég egyértelmű, hogy az irodalom és a „széles tömegek” hepiendszerű egymásra találása nemcsak az asztalra letett műveken múlik, hanem egy sor járulékos, irodalmon kívüli szemponton – de ez nagyon messzire vezetne. Helyzetértékelés gyanánt hadd idézzem a Lövétei-könyv néhány különösen szép, leginkább Arany tónusához fogható sorát: „Nyugszom tehát én is: miért vágnai többre? – / úgyse lesz már rosszabb, s elviselhetőbb se: / félre, gond, miegymás, s elheverni szépen, / mint a hamis bankó Isten perselyében.”

GA: Úgy legyen.

Kategória: Téka

Denumire autor: Gál Andrea - Papp Attila Zsolt

Látó Szépirodalmi Folyóirat